

# Themareeks 21-22: Trajecten in het hoger onderwijs



Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

**NOTITIE**

**TRAJECT**

**Ad → CERTIFICATEN (NIVEAUS 6 EN 7) + WERKEN → BACHELOR+MASTER**

## 1 Inleiding

Een lastig te beoordelen traject, dat bleek wel tijdens de bijeenkomst die binnen de ThemaReeks is gehouden over de koppeling van een drietal schakels, met de Ad als start en dan via het behalen van certificaten (of micro-credentials, zoals je ook mag zeggen) naar het doen van een programma dat Bachelor en Master combineert. Een uitdaging voor veel mensen, maar vooral ook voor de hogescholen die bij dit gehele traject betrokken willen en kunnen zijn.

Want dat is de achterliggende gedachte bij de vormgeving van het traject. Het betekent dat een Ad-alumnus samen met de afleverende instelling als onderwijs- en scholingspartner, kan rekenen op het doorlopen van een traject dat toch een flink aantal jaren in beslag kan nemen. Het is een kwestie van binding, van het bezien hoe het 'levenlang ontwikkelen' gestalte kan krijgen.

Dat is een opdracht aan het hbo, al enige tijd in gang gezet, maar er moet nog meer gebeuren. Daarom dus ook deze notitie, om een aantal voorzetten en aanvullende gedachten aan de betrokkenen mee te geven.

## Inhoud

1	Inleiding	1
2	De schakels van het traject	2
3	Rol van de hogescholen hierbij	2
4	Uitkomsten bijeenkomst	4
4.1	Levenlang ontwikkelen	
4.2	Na de Ad gaan werken en certificaten	
4.3	Met het oog op de Bachelor	
4.4	Programma voor het doen van de B en de M	
4.5	Wat zaken betreffende de Ad... en naar de Bachelor, als doorstromer	
5	Eerdere toelichting op het traject	5
5.1	Algemeen	
5.2	Het traject	
5.3	Aspecten die we zeker moeten bezien	
5.4	Dus...	
6	Aandachtspunten – aanbevelingen – acties – voorstellen	8
6.1	Alumni-beleid	
6.2	Afspraken maken met werkgevers over scholing van alumni	
6.3	Formeel combineren met niet-formele eenheden: format nodig	
6.4	Moment voor het weer inschrijven voor de formele opleiding	
6.5	Formeren van groepen (massa...)	
6.6	Nieuwe competenties – Bachelor en Master	
6.7	Specifiek aanvullend programma (B-Ad-programma)	
6.8	Toelating Bachelor	
6.9	Bekostigde hogescholen en private activiteiten	
6.10	Combineren laatste deel Bachelor met de Master	

- 6.11 Ad'ers en verspreiden over ons land
- 6.12 Omvang aanvullend programma na de Ad
- 6.13 Afstudeerfase Ad-opleiding
- 6.14 Business Academies

## **2 De schakels van het traject**

Voordat we ingaan op uitkomsten van de bijeenkomst en een aantal korte beschouwingen die daarmee verband houden, hier nog kort een beschrijving van de schakels van het traject:

- a) De betrokkene stroomt na de Ad niet door naar een Bachelor maar gaat aan het werk. Daarbij wordt gekozen voor een werkgever (of werkomgeving) waarbij op basis van afspraken naast de baan scholing kan worden gevolgd, passend bij de functie maar ook bijdragend aan de persoonlijke groei. Het betekent dat er sprake is van een overeenkomst waarin dit op een nader vast te stellen wijze wordt vastgelegd.

De scholing is vooral gericht op het behalen van allerlei certificaten op de niveaus 6 en 7 van het NLQF, relevant voor het werk om door te kunnen groeien binnen de organisatie of groep van bedrijven (branche). Dat kan bijvoorbeeld gebeuren door het als bedrijf of organisatie hebben van een contract of samenwerking met private opleiders, op zichzelf opererende aanbieders maar mogelijk ook onder de vlag van een branche of beroepsvereniging.

Daarnaast zijn er certificaten te behalen die minder relevant voor het werk zijn maar wel passen bij de persoonlijke ontwikkeling.

- b) Binnen de loopbaan kan op een gegeven moment op basis van de ontwikkelingen en mogelijkheden worden gezien of het gaan verwerven van de graad Bachelor een optie is. Dat kan zijn om persoonlijke redenen binnen een loopbaan maar mede omdat bepaalde functies daarom vragen, binnen bijvoorbeeld een CAO.
- c) In het verlengde daarvan kunnen er werkenden zijn die opteren voor een doorgroei naar werkzaamheden waarbij ook competenties op niveau 7 vereist zijn. Dat betekent dat na het behalen van de Bachelor het meteen in samenhang daarmee doorgaan voor een Master in de rede ligt. Dat betekent dat ook wordt gezien welke certificaten op niveau 7 zijn te behalen.

## **3 Rol van de hogescholen hierbij**

Het is vanwege de benadering van het traject binnen deze ThemaReeks goed om bij deze drie schakels aan te geven wat de betrokkenheid van de hogescholen kan zijn. Daarbij gaat het zeker om nieuwe inzichten en gedachten bij het vormgeven van een structuur voor het ondersteunen door hogescholen van bedrijven, branches en beroepsorganisaties bij het verzorgen van scholing. Dat gebeurt onder meer via samenwerking binnen het hbo met initiatieven als FastSwitch en het beleid om te werken met micro-kwalificaties – en de koppeling aan het NLQF. Het gaat hierbij vooral om de vormgeving van het gehele traject.

- a) Het betekent dat er een duidelijk alumni-beleid dient te zijn met betrekking tot het volgen van degenen die de Ad hebben afgerond en gaan werken. Tevens is en wordt er een bestand opgebouwd en bijgehouden met (regionale) bedrijven, organisaties, verenigingen, branches en netwerken van werkgevers die de Ad'ers in dienst willen en kunnen gaan nemen. Daarbij kan worden geleund op het bestand met bedrijven en werkgevers voor stages, afstudeeropdrachten en projecten, alsmede voor de duale programma's. Ook bij de deeltijdse opleidingen kunnen werkgevers worden geïdentificeerd als het gaat om mogelijke contacten, zeker als ze meerdere werknemers de Ad- en bacheloropleidingen laten doen.

Met de werkgevers in dit bestand kunnen specifieke afspraken worden gemaakt over het bezien hun Ad'ers aan de slag kunnen gaan en dan nadrukkelijk in combinatie met een overeenkomst waarin wordt geregeld dat in de jaren erna de betrokkene wordt gevolgd voor het doen van aanvullende scholing. Dat betekent dat in die context bepaalde certificaten door de hogeschool worden aangeboden. Dat zal vooral zijn voor 'modules' die ook binnen de hogeschool worden verzorgd voor bestaande, bepaalde bachelor- en masteropleidingen, dus voor de niveaus 6 en 7 – in de wetenschap dat de benodigde competenties voor allerlei functies zich op diverse niveaus kunnen (mee-)bewegen.

Hiervoor kan een eigen structuur worden afgesproken met de betrokken bedrijven en de ex-Ad'ers. Daarbij wordt periodiek gezien of er scholing nodig is en op welke wijze daaraan invul-

ling valt te geven. Dat kan ook tijdens meer algemene bijeenkomsten van de hogeschool of regionale werkgeverskringen, maar tevens kan het meer 'bilateraal' gebeuren.

Daarnaast kunnen ook andere scholingstrajecten in het geheel worden ingebed. Maar dan is daarvoor bij bekostigde hogescholen een private partner nodig, mede vanwege de eis dat het private aanbod relevant dient te zijn voor de formele en door de overheid bekostigde opleidingen.

In de komende periode zal dit overigens nog verder worden uitgewerkt, om de speelruimte van bekostigde hogescholen helder te laten zijn, met een duidelijke vorm van transparantie.

- b) Binnen het bedrijf is sprake van formeel personeelsbeleid, binnen een vorm die past bij de Human Capital Agenda voor deze werkgever, zeker bij grote organisaties, mogelijk binnen een netwerk. Daarbij kan zich het moment voordoen dat iemand, in dit geval met de Ad op zak en allerlei certificaten bezittend (relevant voor het werk dan wel voor de persoonlijke ontwikkeling), beter af is door een graad Bachelor te behalen. Dat is zeker het geval als voor vergelijkbare functies ook rechtstreeks afgestudeerden van hbo en wo met die graad kunnen instromen – dus mede op dat niveau, binnen een afdeling, een team of een groep van beroepen. Op dat moment kan een tripartite overleg plaatsvinden om te bezien hoe dit traject in gang valt te zetten. Dat kan leiden tot een inschrijving als student bij de hogeschool, vooral in de deeltijdse variant, voor een beperkte periode.
- c) Als het gaat om een 'high potential' binnen het bedrijf is het een voor de hand liggende optie om 'het ijzer te smeden als het heet is'. Dat betekent dat er snel een graad Bachelor kan worden verworven voor deze werknemer, maar tevens het traject valt te combineren met een eenjarige master-opleiding. Deze opleiding kan bekostigd zijn, in bepaalde sectoren, maar het kan ook gaan om een private vormgeving, en uiteraard wel geaccrediteerd. Hierbij kan tevens worden bezien of binnen een branche of bedrijfstak een groep met mensen is te vormen, om samen dit traject te doorlopen. Dat zal zonder meer interessant zijn als binnen het werkveld nieuwe competenties nodig zijn, op basis van ontwikkelingen binnen het werkveld die vragen om opscholing. Binnen de Master kunnen die zaken aan de orde komen, in een duale vorm.

#### **4 Uitkomsten bijeenkomst**

In deze paragraaf geven we een overzicht van specifieke en aanvullende kanttekeningen die zijn geplaatst met betrekking tot het traject en passend bij hetgeen eerder in de nieuwsbrieven over dit traject aan de orde is gesteld – terug te vinden in paragraaf 5 verderop.

##### **4.1 Levenlang ontwikkelen**

Het hbo lijkt zich in een periode te bevinden waarbij wordt uitgestraald dat de hogescholen ondergeschikt zijn aan de universiteiten, zeker als het gaat om de politieke bemoeienis. Maar kennelijk heeft men het idee dat 'het publiek' het hbo niet qua status gelijkschakelt met het wo, gelet op de drang van veel ouders om hun kinderen naar het vwo en in ieder geval naar een wo-bachelor te laten gaan. Zelfs is dat het geval als de hbo-propedeuse daarvoor wordt ingezet. Wel is het zo dat de nieuwe minister zich niet wil focussen op dit soort vorm van stapelen, maar het zijn toch de studenten en hun begeleiders die daarvoor de passende besluiten nemen.

Ook wordt in de praktijk gemerkt dat overstappen van het hbo en wo lastiger aan het worden is door de eisen die universiteiten stellen. Dat mag omdat ze die zelf kunnen bepalen, mede op basis van wat van een vwo'er wordt gevraagd.

Het onderhavige traject valt nadrukkelijk onder het LLO, met inzet van hogescholen en dus het hoger onderwijs. Echter, het LLO zit in de portefeuille van minister Wiersma, verantwoordelijk voor het basis- en voortgezet onderwijs – terwijl het mbo weer bij minister Dijkgraaf is ondergebracht. Het is nu maar gewoon afwachten hoe dit gaat uitpakken.

##### **4.2 Na de Ad gaan werken en certificaten**

Er zijn al mogelijkheden zoals die wordt geschetst met het volgen van modules en eenheden na het hebben behaald van een Ad-diploma. Werkenden kunnen in zo'n geval kiezen uit het aanbod dat er is op basis van de aanwezigheid van bacheloropleidingen. Die modules kunnen privaat worden gevolgd, met een eigen tarief en door aan te schuiven bij reguliere groepen, maar dan wel alleen met het oog op het 'verzamelen' van modules, vaak 30 studiepunten omvattend. Er kan na

het behalen ervan een bekostigde inschrijving plaatsvinden aan het begin van een studiejaar. Dan wordt er afgestudeerd – en daarmee ontvangt de hogeschool een jaar bekostiging en een diploma-bonus. Ergo, dit soort constructies bestaan reeds.

Maar in dit traject gaat het vooral om het opbouwen van netwerken met bedrijven en organisaties, om te bezien hoe de scholing kan plaatsvinden, voor de functie, de persoonlijke ontwikkeling en de verdere loopbaan. Dus het primaire doel is niet meteen om eenheden te doen die puur behoren bij een bacheloropleiding.

Binnen dit 'alumni-beleid' horen de tussentijdse gesprekken om te bezien hoe de verdere ontwikkeling kan worden ondersteund met scholing die wordt gegeven door de hogeschool – en dan ook binnen de wettelijke kaders die daarvoor bestaan.

Er kan in dit geval ook nog worden opgemerkt dat zo iemand op een gegeven moment dus wel moet worden ingeschreven voor een formele bacheloropleiding. Dat gebeurt op basis van de vooropleiding, maar uiteraard kunnen de privaat behaalde certificaten worden meegewogen. En anders is er ook nog de zgn. 21+-toets – waarbij het ook helaas voorkomt dat 80% van de deelnemers aan deze toets deze niet haalt.

### **4.3 Met het oog op de Bachelor**

Een belangrijk aandachtspunt is toch de ruimte die een bekostigde hogeschool heeft om voor deze aanpak te kiezen. De instelling mag volgens allerlei regels voor de helderheid, zoals dat heet, private activiteiten ontplooiën die in het verlengde liggen van hetgeen formeel en bekostigd worden gedaan. Zo kan een hogeschool best een aantal eenheden van een formele opleiding bundelen om te zien als een eigen kwalificatie. Deze kan worden ingeschaald op een niveau van het NLQF en als maatwerk worden aangeboden. Dat is mogelijk binnen de bekostigde omgeving of in een private setting onder hetzelfde bestuur. Maar het doel is dan om door het verzorgen van die kwalificatie voor een aantal bedrijven, instellingen en organisaties inzicht te verkrijgen in nieuwe ontwikkelingen binnen het betreffende werkveld - om daarmee de formele opleiding te kunnen actualiseren. Dus er is aldus sprake van een win-win-situatie.

Maar er zijn modules en andere kwalificaties die eigenlijk wezensvreemd zijn voor de bekostigde hogeschool, meer gericht op het verzorgen van bedrijfsopleidingen en andere trajecten die puur op de werkzaamheden worden gefocust. Volgens de overheid is dit aan de private aanbieders, ook als ze geen formele opleidingen in huis hebben. Het opereren op die markt brengt allerlei risico's met zich mee, en het is ook niet duidelijk hoe moet worden omgesprongen met verliezen en winst. De rechtspositie van de betrokken docenten is ook niet altijd helder. Ergo, redenen voor de overheid om scherpe grenzen te stellen.

Het aldus kunnen aanbieden van losse modules kan nu alleen maar in de private setting, ondanks alle experimenten. Misschien dat in de toekomst daaraan iets zal veranderen maar het ligt niet voor de hand, gelet op het 'level playing field'. Je moet een integrale kostprijs vragen, maar aanschuiven kan dus wel, en dan is vraag wat die kosten exact zijn. Overigens is dit ook een aspect als het gaat om de toestemming van de overheid en de beoordeling door de NVAO. Die laatste optie is overigens alleen van belang als het aanbieden van een opleiding via op zichzelf staande eenheden van 30 studiepunten een formeel beleid betreft. Dat heeft te maken met de eisen dat er altijd een inschrijving moet zijn met het oog op het behalen van de opleiding en het hebben van een samenhang tussen de eenheden om te voldoen aan de eisen voor het afrondend examen.

Het zijn elementen van het traject na de Ad, met de samenwerkingsovereenkomsten die hogescholen kunnen sluiten met bedrijven en alumni, en waarin ook de kosten (met een index voor de inflatie...) worden vermeld.

### **4.4 Programma voor het doen van de B en de M**

De vraag is of het samennemen van de laatste fase van de Bachelor met het Masterprogramma een mogelijkheid is binnen de huidige wet- en regelgeving. Dat vraagt dus om een dubbele inschrijving, zoals nu ook al kan gebeuren als iemand twee Bachelors of Ad's wil doen.

Het kan in principe wel, het aldus gaan doen van een Master, ook als deze wordt bekostigd. Maar de student betaalt dan alleen maar collegegeld voor de eerste inschrijving (zal wel de Bachelor zijn). De overheid bekostigt ook slechts die bachelorinschrijving.

Maar iemand mag best aan een masteropleiding beginnen als er nog geen Bachelor is behaald. De wet laat op zich nadrukkelijk ruimte voor de hogeschool om vast te stellen dat de betrokkene een gelijkwaardig niveau heeft bereikt. Met vrijwel alles van de Bachelor en ook nog certificaten op niveau 7 is dat geen probleem.

De constructie moet verder worden uitgezocht, ook als het gaat om het omzetten van de bachelorstatus naar die van een formele student in de masteropleiding. Dat is van belang voor de bekostiging van de hogeschool en het betalen van collegegeld door de student.

#### **4.5 Wat zaken betreffende de Ad... en naar de Bachelor, als doorstromer**

Hier nog een aantal zaken die bij de bijeenkomst aan de orde kwamen, en aangevuld met kanttekeningen in het kader van de vormgeving van de Ad en daarmee samenhangende aspecten.

- Het is natuurlijk afwachten hoe Ad'ers zullen aankijken tegen een dergelijke constructie en het aanbod om in contact te blijven met de hogeschool. Ze kunnen ook elders in Nederland aan de slag gaan. Mogelijk kan daarvoor een netwerk worden opgezet, landelijk, met het georganiseerde bedrijfsleven, dus met branches en andere koepels.
- Het is nog niet helder, in wettelijke en dus formele zin, hoeveel studiepunten het aanvullende programma na de Ad om de graad Bachelor te behalen, dient te omvatten. Iemand moet voldoen aan de criteria die gelden voor het kunnen uitreiken van de graad Bachelor. Het is bij het doen van certificaten en aanvullende zaken, om te zetten in vrijstellingen en nog een resterend programma, van wezenlijk belang. In het algemeen wordt nu wel op landelijk niveau aangegeven dat bij een directe en inhoudelijke doorstroom het aanvullend programma in twee jaar studeerbaar moet zijn.
- Een specifiek aspect van het programmeren van de leerlijn met de Ad en dan het aanvullend programma voor de graad Bachelor is of in formele zin in een Ad-programma eenheden kunnen worden opgenomen die al op het bachelorniveau zijn en dat daarmee het aanvullend programma op die manier 90 studiepunten kan zijn.

Dat zou vergelijkbaar kunnen zijn met het bouwen van een rechtstreekse bacheloropleiding waarbij eenheden uit de eerste fase ervan ook al op bachelorniveau worden geacht te zijn, dus door het weglaten van basiseenheden die kennelijk niet relevant zijn voor het bereiken van het eindniveau. Dat is echter in strijd met de wet omdat daarin wordt gemeld dat een bacheloropleiding 240 studiepunten dient te omvatten.

Het is evenwel een interessante casus. Op die wijze kan via de Ad wel een smallere route worden ingevuld, als voldaan wordt aan de eisen voor de Ad en van de Bachelor. Dan zou het deel van de Ad dat al vrijstellend kan werken voor het aanvullend programma relevant moeten zijn voor Ad-functies. Tevens zal een programma van 210 studiepunten binnen de vierjarige bacheloropleiding ook voldoende moeten zijn, binnen de landelijke eisen die worden gesteld.

- In het verlengde daarvan is er ook de vraag op welke wijze de afstudeerfase van een Ad-opleiding dient te worden vormgegeven. De examencommissie kan besluiten dat er naast het hebben afgerond van alle onderliggende eenheden een apart onderzoek wordt uitgevoerd. Maar daarvoor bestaat geen studielast en er worden ook geen studiepunten aan gekoppeld. Daarnaast kan de examencommissie van mening zijn dat het eindniveau van de Ad dient te worden bewezen door het behalen van een aantal specifieke eenheden, bijvoorbeeld met een gezamenlijke omvang van 10 of 15 studiepunten. Die kunnen dus alleen maar geldig zijn voor die Ad en leveren verder geen recht op vrijstellingen voor het aanvullend bachelorprogramma op (maar mogelijk wel het bewijs dat iemand geschikt is om verder te gaan).
- Er zijn dus nog voldoende vragen die om een stevig, helder en werkbaar antwoord vragen. De invoering van de Ad maakte al veel los en nu is het echt zaak om te gaan bezien of de huidige aanpak binnen het hoger onderwijs wel aan alles tegemoet kan komen. Dat geldt ook voor het doelgroepenbeleid, voor de instroom, zij-instroom en de doorstroom.

#### **5 Eerdere toelichting op het traject**

In de nieuwsbrieven die in aanloop naar de bijeenkomst zijn verschenen, is in een aantal stukjes ingegaan op de onderdelen van het traject. Daarvan is ook gebruik gemaakt in het overleg, maar het is goed om ze toch ook hier op te nemen. Waar nodig zijn aanpassingen gepleegd of vindt een aanvulling plaats, om alles helder te laten overkomen.

## 5.1 Algemeen

Het maken van een traject als nu aan de orde is, betekent het hanteren van een aanvliegroute die voor bekostigde instellingen behoorlijk nieuw is. Dat komt mede vanwege het feit dat er steeds meer Ad'ers gaan werken na het behalen van het diploma. Maar het heeft ook te maken dat er nog steeds op basis van de afspraken die we voor het onderwijsstelsel kennen, Ad-alumni in de bekostigde omgeving verder kunnen studeren en dan met het betalen van het wettelijk collegegeld.

Echter, de private markt zit ook niet stil en kan allerlei flexibele vormen hanteren, met een aantrekkelijk aanbod voor het doen van een Bachelor. Die persoon mag daarna altijd nog een tweede bacheloropleiding gaan volgen, bekostigd en met wettelijk collegegeld, maar wat is de realiteit hierbij? Hoe gaan de hogescholen hiermee om?

## 5.2 Het traject

Het is een traject waarbij nadrukkelijk wordt gefocust op de doorgroei naar hogere niveaus nadat iemand de Ad-opleiding heeft afgerond. Er zijn dan eigenlijk drie opties in beeld:

- doorgaan voor het behalen van de bachelorgraad,
- gaan werken zonder te kijken naar verdere scholing, of
- een baan gaan zoeken waarbij in samenspraak met het bedrijf of de organisatie kan worden bezien welke niet-formele kwalificaties zich lenen om met de werkzaamheden te worden gecombineerd teneinde volgende stappen in een loopbaan te kunnen zetten.

### *Fase 1: Na de Ad gaan werken en structureel bepaalde scholing combineren met een baan*

Het kan gaan om een scenario waarbij de alumnus samen met de werkgever een aanpak gaat hanteren waarbij een hogeschool een faciliterende rol speelt.

Het ligt voor de hand dat het gaat om allerlei in te vullen scholingstrajecten die in het verlengde van de behaalde Ad liggen en complementair zijn met hetgeen binnen de baan wordt gedaan dan wel in de nabije toekomst in het verschiet ligt. Ze zijn dus duidelijk functiegericht.

Deze trajecten leiden tot een certificaat ('bewijs') die behoort bij een kwalificatie op een bepaald niveau. Het zal steeds meer gebruikelijk worden om daarvoor trajecten te nemen die door de aanbieder ervan zijn ingeschaald in het NLQF, via de daarvoor bestaande procedure. Maar het kunnen ook delen van formele opleidingen zijn die in een private setting worden verzorgd en daarmee naar een niveau (of tussen twee niveaus in) zijn te herleiden.

Ook kan het zo zijn dat de bedrijfstak (branche, werkgeversorganisatie, beroepsvereniging) een eigen functiehuis kent en op basis daarvan met een keten van 'business academies' en 'bedrijfscholen' scholing aanbiedt, passend bij herkenbare functies en bijpassende werkzaamheden. Dan is het een mogelijkheid dat een bekostigde hogeschool daarmee een netwerk kan en mag gaan invullen.

### *Betrokkenheid hogescholen bij certificaten (niveaus 6 en 7)*

We praten over iemand die na de Ad bewust zoekt naar een werkgever die bereid is om de baan te laten combineren met scholing, met het behalen van certificaten. Daarbij is dan de vraag wat de rol van hogescholen kan zijn. Bekostigde hogescholen hebben geen mogelijkheden om delen van formele opleidingen bekostigd aan te bieden, dus er een 'dual traject' van te maken. Private hogescholen mogen dit wel en hebben reeds vaak met veel bedrijfstakken, branches en grote bedrijven ('conglomeraten...') afspraken gemaakt over een vorm van samenwerking die zich richt op allerlei vormen van scholing.

Maar zullen bekostigde hogescholen gaan onderkennen dat een Ad'er na twee jaar studeren nog twee jaren bekostiging met zich meebrengt... en het recht heeft om bij het doen van een bacheloropleiding het wettelijk collegegeld te betalen? Zullen ze op basis daarvan gaan bezien of kunnen en willen samenwerken met private partner-hogescholen en andere aanbieders om dit type kwalificaties te verzorgen en op die manier met deze doelgroep contact te kunnen houden?

Echter, het is ook denkbaar dat ze (verder) zullen gaan onderzoeken in hoeverre binnen de hogeschool, onder de eigen formele naam, een aanbod valt te ontwikkelen met spin-off-programma's d.w.z. kwalificaties die nadrukkelijk afgeleid zijn van formele opleidingen, en die zijn te koppelen aan een niveau van het NLQF. Uiteraard mogen die alleen onbekostigd in de markt worden gezet.

Het is wel de vraag welke 'grenzen' hierbij moeten worden opgezocht met het oog op de afspraken die rond 'helderheid' zijn gemaakt door de overheid met hogescholen en universiteiten. De regels en kaders hiervoor zullen nog verder moeten worden uitgezocht in de komende maanden.

### ***Fase 2: Behalen van een Bachelor en Master binnen een samenhangende leerweg***

We betreft een traject dat niet echt voor de hand ligt binnen het stelsel, en ook niet als zodanig opgenomen in de huidige wet- en regelgeving. Ook zijn er nog geen experimenten aan gewijd. Maar wat niet is, kan komen, als gaat blijken dat in de praktijk er gewoon een duidelijk te beschrijven behoefte aan is.

We moeten ons dan tevens realiseren dat het gaat om een traject dat heel bewust na de Ad een aanvang neemt, als daarvoor de juiste en aantrekkelijke omstandigheden worden geschapen. Veel andere landen kennen reeds leerwegen waarbij verschillende vormen en varianten aan elkaar worden gekoppeld, zeker met het combineren van formeel onderwijs, private opleidingen en 'work-based learning' (dual onderwijs).

Er komt dus een moment waarop iemand een aantal beroepsgerichte certificaten heeft behaald en kan worden geconstateerd – in samenspraak tussen de persoon en de werkgever – dat het voor alle partijen interessant is om terug te keren naar het formele systeem. Dat is in eerste instantie met het oog op het behalen van de bachelorgraad, maar vervolgens ook (zo is onze gedachte) gericht op het meteen gaan doen van een opleiding voor een 'Professional Master'. Het is daarmee een geïntegreerd programma, mede om duidelijk te maken dat binnen het hbo de Bachelor en de Master in samenhang met elkaar een eigen waarde en positie verdienen. Dat is vergelijkbaar met wat er bij universiteiten gebeurt, met de koppeling van de Bachelor en de Master.

Deze tweede fase laat zich karakteriseren door de volgende kenmerken:

- De persoon schrijft zich in bij een hogeschool als een duale student.
- De ontvangende hogeschool biedt een programma aan waarbij binnen een jaar de graad Bachelor is te behalen, op basis van het geven van vrijstellingen voor de eerder behaalde certificaten op de niveaus 6 en 7 van het NLQF dan wel op grond van de relevantie voor het betreffende werkveld en de status van de aanbieder(s).
- Tevens wordt aan dit jaar een programma gekoppeld van een jaar of anderhalf jaar (afhankelijk van het werkveld en de type functies) dat leidt tot de graad Master. Waar mogelijk worden er vrijstellingen gegeven op basis van de behaalde certificaten op niveau 7.
- Tijdens het afronden van de Bachelor worden ook reeds onderdelen gevolgd van het masterprogramma.

Uiteraard zijn zowel het bachelor- als het masterprogramma geaccrediteerd door de NVAO. Het gaan werken met een dergelijk gecombineerd traject betekent echter dat er nadere regels en kaders nodig zijn. Daarvoor kan in de verdere uitwerking ervan worden bezien op welke punten dient te worden ingezoomd.

### **5.3 Aspecten die we zeker moeten bezien**

In bovenstaande beschrijving van het traject, met twee fases na het behalen van de Ad en het starten in een baan met het oog op het volgen van scholing, zitten allerlei aspecten die in ieder geval aandacht verdienen. We zetten hiervan een aantal op een rijtje. In de volgende nieuwsbrief, voorzien voor 6 april, werken we die aspecten in ieder geval verder uit.

- Er moeten voldoende mogelijkheden zijn voor bedrijven om hieraan mee te doen en het is nodig om te bezien in hoeverre afspraken te maken zijn met werkgeversverenigingen, brancheorganisaties en beroepsverenigingen over het vormgeven van dit traject.
- Bekostigde hogescholen kunnen een financieel belang hebben bij dit traject aangezien iemand die een Ad heeft behaald, in het algemeen nog 1 of 2 jaren bekostiging 'met zich meeneemt' voor de Bachelor. Daarnaast kan het in bepaalde gevallen gaan om een bekostigde Master. Er kan dus beleid op worden gevoerd.
- Voor dit traject dienen hogescholen structurele contacten met delen van het werkveld te hebben. Daarvoor kan een format worden gehanteerd, samen met een vorm van 'alumni-tracking'.
- Indien personen zich inschrijven bij een bekostigde hogeschool betalen ze voor de Bachelor het wettelijk collegegeld. Dat kan een interessante optie zijn voor de betrokkenen vanuit het werkveld.

- Het is de vraag of het aanbieden van de combinatie Bachelor-Master aantrekkelijk genoeg is.
- De certificaten worden privaat aangeboden. Het is goed om te bezien wie dan de aanbieders van de kwalificaties zijn en op welke wijze het niveau en de kwaliteit worden geborgd.
- Er is sprake van een integratie van een bachelor- en masteropleiding. Deze combinatie zal ook als geheel extern dienen te worden geborgd.
- Er kan een format worden opgesteld voor het traject, met afspraken over de lengte van fase 1 na de Ad, om alles goed te kunnen plannen.

#### **5.4 Dus...**

Het onderhavige traject binnen het Nederlandse onderwijsstelsel kent een vormgeving waarbij veel partijen zijn betrokken. Dat vraagt om een duidelijke afstemming met elkaar over de cruciale 'scharnieren' binnen het traject. Het is ook duidelijk een vernieuwing binnen het systeem ten gevolge van de invoering van de Ad en het feit dat bezitters van dit diploma niet allemaal opteren voor het direct doorgaan voor de Bachelor. Maar ze vormen wel een doelgroep daarvoor. Dan moeten er ook aanvullende arrangementen kunnen worden gehanteerd. Dit traject kan een voorbeeld zijn.

### **6 Aandachtspunten – aanbevelingen – acties - voorstellen**

Hier verstrekken we een lijst met zaken die voortvloeien uit bovenstaande paragrafen. Het gaat om mogelijke actiepunten of ontwikkelingen die nadere aandacht verdienen. Het principe hierbij is zeer simpel nl. wie de schoen past, trekke hem aan... Dus mocht er iets interessants te ontdekken zijn en als u als lezer kunt ermee aan de slag, graag.

#### **6.1 Alumni-beleid**

Het vormgeven van dit traject betekent dat er bij een hogeschool (de Ad-aanbieder) sprake dient te zijn van een duidelijk alumni-beleid met betrekking tot het volgen van degenen die de Ad hebben afgerond en daarna gaan werken.

Met het oog op het ondersteunen van deze alumni en het kunnen volgen van hun loopbaan is het nodig een groot genoeg bestand op te bouwen en bij te houden met (regionale) bedrijven, organisaties, verenigingen, branches en netwerken van werkgevers die Ad'ers in dienst willen en kunnen gaan nemen – en tevens bereid zijn om deze werknemers scholing te laten volgen.

#### **6.2 Afspraken maken met werkgevers over scholing van alumni**

Met de werkgevers in het hierboven bedoelde bestand zijn specifieke afspraken te maken over het bezien hoe Ad'ers aan de slag kunnen gaan, nadrukkelijk in combinatie met een overeenkomst waarin wordt geregeld dat in de jaren erna de betrokkene in gezamenlijkheid wordt gevolgd voor het doen van aanvullende scholing.

#### **6.3 Formeel combineren met niet-formele eenheden: format nodig**

Naast het verzorgen van allerlei relevante eenheden van formele opleidingen (micro-kwalificaties) kunnen ook andere scholingstrajecten in het geheel worden ingebed. Maar daarvoor is bij bekostigde hogescholen een private partner nodig, mede vanwege de eis dat in de formele context het private aanbod relevant dient te zijn voor de formele en door de overheid bekostigde opleidingen. Er zal in de komende periode nog wel hiervoor een en ander dienen te worden uitgewerkt, met als doel de speelruimte van bekostigde hogescholen helder zichtbaar te maken, met een duidelijke vorm van transparantie<sup>1</sup>.

#### **6.4 Moment voor het weer inschrijven voor de formele opleiding**

Binnen de overeenkomst tussen de hogeschool, de werkgevers en de werknemers (alumni) worden ook afspraken gemaakt over een periodiek overleg om de stand van zaken op te maken. Het kan gaan om mogelijke aanpassingen, het bijstellen van verwachtingen, het arrangeren van nieuwe opties en ook het bepalen van het beste moment om voor de betrokken werknemers weer aan de slag te gaan in het formele onderwijs. Dat is veelal voor een deeltijdse (of duale) inschrijving.

In de komende besprekingen over het vaststellen van een overeenkomst die bij dit traject past, zal het regelmatige overleg structureel moeten worden ingebed.

---

<sup>1</sup> Recent is binnen het zgn. groeifonds ook geld beschikbaar komen voor het uitzoeken op welke wijze de privaat-publieke samenwerking in het beroepsonderwijs beter kan worden vormgegeven. Zie: <https://www.nationaalgroeifonds.nl/over-het-nationaal-groeifonds/hoe-werkt-de-selectie/voorstellen-toegangspoort/opschaling-van-publiek-private-samenwerkingen-in-het-beroepsonderwijs>



### **6.5 Formeren van groepen (massa...)**

Er is vaak sprake van een begeleiding van alumni op basis van een bepaalde persoonlijke aanpak. Maar het is zeker voorstelbaar dat er binnen een branche of bedrijfstak regelmatig een groep met mensen is te vormen, om samen dit traject te doorlopen, in een regio en/of in netwerk met hogescholen. Dat kan betekenen dat er op een gegeven moment een groep kan worden samengesteld, met mensen die in vergelijkbare functies werkzaam zijn, en toe zijn aan het gaan afronden van de Bachelor en tevens de stap naar een Master kunnen en mogen zetten.

### **6.6 Nieuwe competenties – Bachelor en Master**

Een aanpak zoals hier wordt geschetst is zonder meer interessant en ook van belang als binnen een bepaald deel van het werkveld nieuwe competenties nodig zijn, op basis van ontwikkelingen die vragen om opscholing. Deze kunnen worden geïdentificeerd, om te gebruiken voor de Master, binnen de ruimte die daarvoor beschikbaar is. Het hanteren van een duale vormgeving ligt daarbij ook voor de hand.

Tevens kunnen de ervaringen die de hogescholen hiermee opdoen, worden ingezet voor het actualiseren van de hoofdfase van bacheloropleidingen. Dat kan via de minoren, de keuzevakken en wellicht ook binnen een gehele afstudeerrichting.

### **6.7 Specifiek aanvullend programma (B-Ad-programma)**

Het is zeker ook goed om te bezien of op basis van de ervaringen met dit traject het aanvullende programma voor de Ad'ers die direct doorstromen naar een bacheloropleiding, een specifieke invalshoek kan worden meegegeven. Dat is eigenlijk logisch, ook omdat de Ad-alumni werken, certificaten behalen en als zodanig doorgroeien naar functies op een hoger niveau – en daarmee ervaringen opdoen rond de werkzaamheden die aansluiten bij de ontwikkelingen binnen het deel van de arbeidsmarkt waarvoor de studenten worden opgeleid.

### **6.8 Toelating Bachelor**

Binnen dit traject is het zo dat iemand op een gegeven moment moet worden ingeschreven voor een formele bacheloropleiding. Dat gebeurt op basis van de vooropleiding, maar uiteraard kunnen de privaat behaalde certificaten worden meegewogen. En anders is er ook nog de zgn. 21+-toets.

### **6.9 Bekostigde hogescholen en private activiteiten**

Het traject omvat mede het aanbieden van modules en andere scholingskwalificaties die eigenlijk wezensvreemd zijn voor een bekostigde hogeschool. Die eenheden zijn meer gericht op het verzorgen van bedrijfsopleidingen en trajecten die puur op de werkzaamheden worden gefocust. Volgens de overheid is het verzorgen van dit aanbod aan private aanbieders, ook als ze geen formele opleidingen in huis hebben. Het opereren op die markt brengt namelijk allerlei risico's met zich mee, en het is ook niet duidelijk hoe door bekostigde instellingen in bepaalde situaties moet worden omgesprongen met verliezen en winsten.

De rechtspositie van de betrokken docenten is ook niet altijd helder als ze door een bekostigde instelling worden ingezet voor private activiteiten, passend bij hetgeen tot de formele opdracht van de hogeschool behoort.

Ergo, het zijn allemaal redenen voor de overheid om scherpe grenzen te stellen. Maar een discussie over waar die grenzen zich bevinden, is zonder meer nodig.

### **6.10 Combineren laatste deel Bachelor met de Master**

De vraag is of het samennemen van de laatste fase van de Bachelor met het Masterprogramma een mogelijkheid is binnen de huidige wet- en regelgeving. Dat vraagt om een dubbele inschrijving, zoals nu ook al kan gebeuren als iemand twee Bachelors of Ad's wil doen.

Iemand mag best aan een masteropleiding beginnen als er nog geen Bachelor is behaald. De wet laat op zich nadrukkelijk ruimte voor de hogeschool om vast te stellen dat de betrokkene een gelijkwaardig toelatingsniveau heeft bereikt. Met vrijwel alles dat reeds is behaald van de Bachelor en ook nog certificaten op niveau 7 is dat geen probleem.

Wel dient de constructie verder te worden uitgezocht, als het gaat om het omzetten van de bachelorstatus naar die van een formele student in de masteropleiding. Dat is van belang voor de bekostiging van de hogeschool en het betalen van collegegeld door de student.

### **6.11 Ad'ers en verspreiden over ons land**

Het is afwachten hoe in de komende jaren Ad'ers zullen aankijken tegen een dergelijke constructie en het aanbod om in contact te blijven met de hogeschool.

Daarnaast is het zo dat ze ook elders in Nederland aan de slag gaan, dus niet altijd kunnen terugvallen op de oorspronkelijke hogeschool. Mogelijk kan daarvoor een landelijk netwerk worden opgezet, met het georganiseerde bedrijfsleven, dus met branches en andere koepels.

Het is wellicht een optie om een landelijke stichting op te richten als betrokken hogescholen voor het verzorgen van de niet-formele scholingstrajecten en het borgen van de samenwerking met branches en beroepsverenigingen, en andere zaken

Deze stichting is een private entiteit en kan worden gezien als de eigenaar van allerlei certificaten die ook aan het NLQF zijn te koppelen. Dit vraagt wel om een stevige structuur, met veel vertrouwen en afstemming rond het beheer.

### **6.12 Omvang aanvullend programma na de Ad**

Het is niet helder, in wettelijke en dus formele zin, hoeveel studiepunten het aanvullende programma na de Ad om de graad Bachelor te behalen, dient te omvatten. Iemand moet voldoen aan de criteria die gelden voor het kunnen uitreiken van de graad Bachelor. Maar de route Ad-Bachelor is in formele zin geen zelfstandige opleiding en ergo, iemand die hiermee de Bachelor behaalt, heeft niet de verplichting om ook eenheden met een omvang van 240 studiepunten te hebben afgerond.

Dit zal allemaal nog eens goed dienen te worden uitgezocht. Het is mede van belang voor dit traject om deze Ad-alumni:

- nog bepaalde rechten meenemen als het gaat om de doorstroom naar een bacheloropleiding,
- een eigen aanvullend programma dienen te krijgen, en
- om daarvan voor een deel vrijstelling te ontvangen.

### **6.13 Afstudeerfase Ad-opleiding**

Het is mede de vraag op welke wijze de afstudeerfase van een Ad-opleiding dient te worden vormgegeven. De examencommissie kan besluiten dat er naast het hebben afgerond van alle onderliggende eenheden een apart onderzoek wordt uitgevoerd. Maar daarvoor bestaat geen studielast en er worden ook geen studiepunten aan gekoppeld.

Daarnaast kan de examencommissie van mening zijn dat het eindniveau van de Ad dient te worden bewezen door het behalen van een aantal specifieke eenheden, bijvoorbeeld met een gezamenlijke omvang van 10 of 15 studiepunten. Die kunnen dus alleen maar geldig zijn voor die Ad en leveren verder geen recht op vrijstellingen voor het aanvullend bachelorprogramma op (maar mogelijk wel het bewijs dat iemand geschikt is om verder te gaan).

### **6.14 Business Academies**

Het kan zo zijn dat de bedrijfstak (branche, werkgeversorganisatie, beroepsvereniging) een eigen functiehuis kent en op basis daarvan met een keten van 'business academies' en 'bedrijfsscholen' zelf scholing aanbiedt, passend bij herkenbare functies en bijpassende werkzaamheden. Er is dan een mogelijkheid om als bekostigde hogeschool daarmee een netwerk te gaan invullen.

In dat kader moeten er voldoende mogelijkheden zijn voor individuele bedrijven om hieraan mee te doen. Het is tevens nodig om te bezien in hoeverre specifieke afspraken te maken zijn met werkgeversverenigingen, branche-organisaties en beroepsverenigingen over het vormgeven van dit traject.